

ผู้ประกอบการกับการบัญชี

อ. ณัฐนภพร เวียงพวงพิพัฒน์*

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอเกี่ยวกับแนวคิดขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับการบัญชี สิ่งที่คุณประกอบการควรปฏิบัติเกี่ยวกับการบัญชี พื้นฐานความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำบัญชี ตลอดจนลักษณะงานบัญชี กระบวนการและประโยชน์ที่ได้รับจากการทำบัญชี สำหรับช่วยให้คุณประกอบการมีความรู้ด้านบัญชี เพื่อส่งผลให้ธุรกิจประสบผลสำเร็จมากขึ้น

คำสำคัญ

การบัญชี ผู้ประกอบการ

บทนำ

หากตั้งคำถามว่า "ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ที่เริ่มต้นทำธุรกิจได้มีการวางระบบหรือเข้าใจเกี่ยวกับระบบบัญชี มากน้อยเพียงใด" คำตอบที่ได้ คือ ผู้ประกอบการน้อยคนนักที่จะเล็งเห็นถึงความสำคัญของการบัญชี เนื่องจากผู้ประกอบการส่วนใหญ่มักคำนึงถึงลูกค้า การขายสินค้าให้ได้ปริมาณมาก ในราคาที่สูง ๆ รวมถึงการหาแหล่งซื้อ สินค้าหรือแหล่งวัตถุดิบที่ราคาถูกเพื่อจะได้รับผลกำไรหรือผลตอบแทนในมูลค่าที่สูง ซึ่งจะเห็นได้ว่าผู้ประกอบการมักจะมองเห็นและให้ความสำคัญเกี่ยวกับการตลาด และมุ่งเน้นการตลาดเป็นหลัก โดยลืมที่จะคิดถึงการทำบัญชีซึ่งการบัญชี เป็นกระบวนการนำเสนอข้อมูลธุรกิจ เพื่อให้ทราบถึงผลการดำเนินงาน ฐานะทางการเงิน ของกิจการ และยังเป็นระบบ พื้นฐานที่ช่วยในการรวบรวมข้อมูลให้แก่องค์กรในด้านต่าง ๆ เพื่อใช้ในการวางแผนการเงิน การตลาด การผลิต และการจัดการของกิจการได้

ดังนั้น บัญชีจึงเปรียบเสมือนหัวใจสำคัญของการทำธุรกิจที่คุณประกอบการควรให้ความสำคัญ ดังสุภาษิตจีนที่ว่า "รู้เขารู้เรา รบร้อยครั้ง ชนะร้อยครั้ง" ดังนั้นการจะทำสิ่งใด ๆ ก็ตามผู้ประกอบการควรจะต้องมีความรอบรู้ในทุก ๆ ด้าน เกี่ยวกับธุรกิจ ธุรกิจจึงจะมีความเจริญเติบโตและก้าวหน้าต่อไปได้อย่างมั่นคง ข้อมูลทางบัญชีจะทำให้ผู้ประกอบการ รู้ข้อมูลของตนเอง แต่ก่อนที่จะใช้ข้อมูลทางด้านบัญชี ผู้ประกอบการควรจะต้องมีความรู้ในแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการบัญชีก่อน

* อาจารย์ประจำภาควิชาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทิร์น

ความหมายของ "การบัญชี"

การบัญชี คือ ศิลปะการเก็บรวบรวม บันทึกรวบรวม จำแนกและทำสรุปข้อมูลอันเกี่ยวกับเหตุการณ์เศรษฐกิจในรูปของตัวเงิน ผลงานขั้นสุดท้ายของการบัญชีก็คือ การให้ข้อมูลทางการเงินซึ่งเป็นประโยชน์แก่บุคคลหลายฝ่ายและผู้สนใจของกิจการ (สภาวิชาชีพในพระบรมราชูปถัมภ์, 2549)

จากความหมายของการบัญชีจะเห็นได้ว่าการบัญชีเป็นกระบวนการที่ประกอบด้วย 3 กิจกรรม

1. การเลือก นักบัญชีจะต้องเลือกหรือเก็บรวบรวมเฉพาะรายหรือข้อมูลที่เป็นเหตุการณ์ที่มีผลทำให้ฐานะการเงินของกิจการเปลี่ยนแปลงไป ที่เกี่ยวข้องกับกิจการทั้งการลงทุน การซื้อขายสินค้าและบริการ และการจ่ายค่าใช้จ่าย
2. การบันทึก หลังจากทีนักบัญชีคัดเลือกรายการแล้วจะต้องทำการวัดมูลค่าออกมาเป็นตัวเงินแล้วจึงบันทึกบัญชีจำแนกประเภทและทำการสรุป
3. การสื่อสาร นักบัญชีจัดทำรายงานการเงินจากข้อมูลที่ได้บันทึกไว้แล้วสื่อสารไปยังผู้ใช้งบการเงินอันประกอบด้วย ผู้ใช้ภายในกิจการ ได้แก่ ผู้บริหารและพนักงานในกิจการ ผู้ใช้ภายนอกกิจการ ได้แก่ ผู้ลงทุน เจ้าหนี้ ลูกค้า หน่วยงานราชการและสาธารณชนทั่วไป ทำให้ผู้ใช้งบการเงินสามารถเข้าใจและนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจได้

ขั้นตอนในการจัดทำบัญชี

1. การรวบรวมเอกสารหลักฐานของเหตุการณ์ทางการเงินของธุรกิจหรือเรียกอีกอย่างว่ารายการค้า
2. บันทึกบัญชีโดยการจดบันทึกเรียงตามลำดับก่อนหลังในสมุดรายวัน
3. ผ่านรายการค้าและจำแนกแยกประเภทของรายการค้าในสมุดแยกประเภทเพื่อจะได้ตัวเลขสรุปรายการค้าที่เกิดขึ้นแต่ละรายการ เงินสดคงเหลือจำนวนเท่าใด (บาท) สินค้าคงเหลือมีจำนวนเท่าใด (บาท) เป็นต้น
4. สรุปผลสิ่งที่บันทึกแยกประเภทไว้แล้วนี้ออกมาในรูปแบบงบการเงิน

งบการเงิน คือ รายงานผลการดำเนินงาน ฐานะการเงินหรือการเปลี่ยนแปลงฐานะการเงิน ไม่ว่าจะรายงานในรูปแบบงบดุล แสดงฐานะทางการเงิน งบกำไรขาดทุน แสดงผลการดำเนินงาน งบกำไรสุทธิ แสดงผลกำไรทั้งสิ้นของกิจการตลอดระยะเวลาการดำเนินงานของกิจการ และงบแสดงการเปลี่ยนแปลงส่วนของผู้ถือหุ้น แสดงผลการเปลี่ยนแปลงฐานะการเงินของกิจการ และหมายเหตุประกอบงบการเงิน คือ คำอธิบายเกี่ยวกับงบการเงิน

5. วิเคราะห์งบการเงิน นำงบการเงินที่ได้มาทำการวิเคราะห์และแปลความหมายเพื่อทราบจุดแข็งและจุดอ่อนของกิจการในการดำเนินกิจการต่อไปในอนาคต

พื้นฐานความเข้าใจเกี่ยวกับรายการบัญชี

สินทรัพย์ หมายถึง ทรัพยากรที่อยู่ในความควบคุมของกิจการ ทรัพยากรดังกล่าวเป็นผลของเหตุการณ์ในอดีตซึ่งกิจการคาดว่าจะได้รับประโยชน์เชิงเศรษฐกิจจากทรัพยากรนั้นในอนาคต เช่น เงินสด เงินฝากธนาคาร ลูกหนี้การค้า สินค้าคงเหลือ ที่ดิน อาคาร อุปกรณ์ เป็นต้น

หนี้สิน หมายถึง ภาระผูกพันในปัจจุบันของกิจการ ภาระผูกพันดังกล่าวเป็นผลของเหตุการณ์ในอดีต ซึ่งการชำระภาระผูกพันนั้นคาดว่าจะส่งผลให้กิจการสูญเสียทรัพยากรที่มีประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ

ส่วนของผู้ถือหุ้น หมายถึง ส่วนได้เสียคงเหลือในสินทรัพย์ของกิจการหลังจากหักหนี้สินทั้งสิ้นออกแล้ว

รายได้ หมายถึง การเพิ่มขึ้นของประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในรอบระยะเวลาบัญชีในรูปกระแสเข้าหรือการเพิ่มค่าของสินทรัพย์ หรือการลดลงของหนี้สิน อันส่งผลให้ส่วนของผู้ถือหุ้นเพิ่มขึ้น

ค่าใช้จ่าย หมายถึง การลดของประโยชน์เชิงเศรษฐกิจในรอบระยะเวลาบัญชีในรูปของกระแสออก หรือ การลดลงของสินทรัพย์ หรือการเพิ่มขึ้นของหนี้สิน อันส่งผลให้ส่วนของเจ้าของลดลง ทั้งนี้ไม่รวมถึงการแบ่งปัน ส่วนทุนให้กับผู้มีส่วนร่วมในส่วนของเจ้าของ

การแสดงความสัมพันธ์ของรายการบัญชี

รายการบัญชีที่เกิดขึ้นจะมีความสัมพันธ์ซึ่งสามารถแยกเป็นสมการได้ดังนี้

$$\text{สินทรัพย์} = \text{หนี้สิน} + \text{ทุน} + \text{กำไร (รายได้-ค่าใช้จ่าย)}$$

ในการประกอบธุรกิจ ผู้ประกอบการต้องมีการแยกเงินออกจากเงินส่วนตัวอย่างชัดเจนโดยจัดให้ธุรกิจแยก เป็นเอกเทศ ยกตัวอย่างเช่น ผู้ประกอบการนำเงินมาลงทุน 100,000 บาท เพื่อซื้อสินค้า 80,000 บาท ซื้อเครื่อง คอมพิวเตอร์เพื่อใช้ในกิจการอีก 30,000 บาท ดังนั้นจะเห็นได้ว่ารายการบัญชีที่เกิดขึ้น ดังนี้

$$\begin{aligned}\text{สินทรัพย์ที่ต้องการ} &= \text{สินค้า} + \text{เครื่องคอมพิวเตอร์} = 80,000 + 30,000 = 110,000 \text{ บาท} \\ \text{ทุนจากเจ้าของ} &= 100,000 \text{ บาท}\end{aligned}$$

กิจการต้องกู้ยืมเพื่อให้เพียงพอในการซื้อสินทรัพย์ที่ต้องการ = 10,000 บาท จะเห็นได้ว่าเราจะต้องทำการ กู้ยืมเงินมาอีก 10,000 บาทหรือขอเชื่อเจ้าหนี้ไว้ก่อน 10,000 บาทเพื่อที่จะเพียงพอในการซื้อสินทรัพย์ดังนั้น จึงเป็น ที่มาของสมการบัญชีดังกล่าว

$$\begin{aligned}\text{สินทรัพย์} &= \text{หนี้สิน} + \text{ทุน} \\ \text{สินค้า} + \text{เครื่องคอมพิวเตอร์} &= \text{เจ้าหนี้} + \text{ทุนเจ้าของ} \\ 80,000 + 30,000 &= 10,000 + 100,000 \\ 110,000 &= 110,000\end{aligned}$$

ต่อมาสินค้าที่ซื้อมาทั้งหมดขายได้เงินสดจำนวน 130,000 บาทอยู่ในรูปของรายได้ 130,000 บาท ซึ่ง ต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายของสินค้าอยู่ที่ 80,000 บาท (ต้นทุนในการซื้อสินค้าข้างต้น) ผลกำไรที่เกิดขึ้น 50,000 บาท ดังนั้น สมการบัญชีจะเปลี่ยนไป เนื่องด้วยผลกำไรทำให้ผู้ประกอบการได้รับผลตอบแทนหรือทุนสูงขึ้น ถ้าเกิดผลขาดทุนทำ ให้ผลตอบแทนของผู้ประกอบการลดลง

$$\begin{aligned}\text{สินทรัพย์} &= \text{สินค้า (ขายหมด)} + \text{เครื่องคอมพิวเตอร์} + \text{เงินสด (จากการขายสินค้า)} \\ &= 0 + 30,000 + 130,000 = 160,000 \text{ บาท} \\ \text{ทุน} &= 100,000 + 50,000 (\text{กำไร}) = 150,000 \text{ บาท} \\ \text{สินทรัพย์} &= \text{เจ้าหนี้} + \text{ทุน} + \text{กำไร (รายได้-ค่าใช้จ่าย)} \\ 160,000 &= 10,000 + 100,000 (130,000 - 80,000) \\ 160,000 &= 160,000\end{aligned}$$

แนวความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการบัญชี

1. แยกกิจการออกจากส่วนตัวให้ชัดเจน หลักสำคัญของการทำธุรกิจเมื่อเริ่มต้นดำเนินธุรกิจ ผู้ประกอบการควรแยกเงินหรือสินทรัพย์ของกิจการออกจากเงินหรือสินทรัพย์ส่วนตัวของเจ้าของโดยเด็ดขาด และบันทึกเฉพาะส่วนที่เป็นของกิจการเท่านั้นเพื่อสะท้อนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจและการใช้จ่ายต้องไม่ปะปนกัน

2. การจับคู่รายได้และค่าใช้จ่าย ในการคำนวณ ผลกำไรหรือผลขาดทุนแต่ละงวดบัญชีของกิจการ ต้องแสดงรายได้ทั้งหมดที่เกิดขึ้น แล้วหักค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการก่อให้เกิดรายได้นั้น เช่น ในปี 2550 กิจการซื้อสินค้ามา 1,000 ชิ้น ชิ้นละ 2 บาท ขายไป 700 ชิ้น ชิ้นละ 5 บาท ดังนั้นการคิดกำไรถึงกำไร นำรายได้ที่เกิดขึ้น (700 ชิ้น ชิ้นละ 5 บาท) 3,500 บาท หัก ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับรายได้ โดยนำต้นทุนสินค้าเพียง (700 ชิ้น ชิ้นละ 2 บาท) 1,400 บาท ดังนั้นผลกำไรที่เกิดขึ้น 2,100 บาท ซึ่งบางครั้งผู้ประกอบการอาจเกิดการหลงผิด นำรายการจ่ายเงินทั้งหมดมาคำนวณ (1,000 ชิ้น ชิ้นละ 2 บาท) 2,000 บาท และจะส่งผลให้กำไรของกิจการเหลือเพียง 1,500 บาท ซึ่งถ้าการจับคู่รายได้และรายจ่ายไม่ถูกต้องจะส่งผลกระทบต่อทำให้กิจการมีการแสดงรายการที่ผิดพลาดและเกิดความเข้าใจผิดโดยทำให้กำไรลดลง 600 บาท

สิ่งที่ควรปฏิบัติเกี่ยวกับการบัญชีก่อนเริ่มประกอบธุรกิจ

1. แยกเงินส่วนตัวออกจากเงินกิจการ

เมื่อเริ่มต้นดำเนินธุรกิจ ผู้ประกอบการต้องกันเงินส่วนตัวและการใช้จ่ายต้องไม่ปะปนกันโดยไม่นำเงินกิจการมาใช้ส่วนตัวหรือนำเงินส่วนตัวมาให้กิจการในการทำธุรกิจการค้า สิ่งที่สำคัญไม่ได้คือ การรับ-จ่ายเงินสดในกรณีฉุกเฉิน ผู้ประกอบการอาจใช้วิธีการยืมเงินจากกิจการไปใช้ก่อน โดยถือว่าตัวเองเป็นลูกหนี้ของกิจการ และต้องมีการระในการนำเงินมาใช้หนี้ภายหลังหรือในทางกลับกัน หากกิจการประสบปัญหาฉุกเฉินทางการเงินผู้ประกอบการอาจให้กิจการยืมเงินส่วนตัวไปชั่วคราว ซึ่งกรณีนี้ ผู้ประกอบการจะกลายเป็นเจ้าหนี้ของกิจการ เมื่อมีเงินในภายหลังกิจการต้องจ่ายชำระหนี้สินดังกล่าวคืนให้แก่เจ้าหนี้และหากไม่แยกแยะเงินส่วนตัวออกจากเงินของกิจการ ผลที่ได้จากข้อมูลบัญชีจะไม่ถูกต้อง ผู้ประกอบการจะไม่สามารถมองเห็นฐานะ และผลกำไรจากการทำธุรกิจที่แท้จริงได้

2. เปิดบัญชีเงินฝากธนาคารในนามของกิจการ

จะช่วยให้สามารถแยกเงินได้ชัดเจนและสะดวกในการควบคุมและเบิกจ่ายเงิน

3. จัดระบบการปฏิบัติงานทางบัญชี

ผู้ประกอบการควรจัดระบบการรับเงิน และระบบการจ่ายเงินให้ดี โดยมีการควบคุม ดูแลรักษา และจัดให้มีเอกสารประกอบให้ครบถ้วนถูกต้องทุกรายการ แผนงานขององค์กรในการออกแบบวิธีการปฏิบัติงานและการรวบรวมวิธีการต่าง ๆ เพื่อที่จะป้องกันและรักษาทรัพย์สินของกิจการ รวมทั้งบันทึกบัญชีในระบบข้อมูลทางบัญชีให้มีความถูกต้องและสามารถแก้ไขข้อผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้นกิจการโดยทั่วไปพอจะแยกธุรกรรมหลักๆ ที่ต้องวางขั้นตอนในการทำงานเพื่อใช้ในการบันทึกรายการทางบัญชีได้ ดังนี้

1. ระบบบัญชีสำหรับการจัดซื้อและควบคุมสินค้าคงเหลือ
2. ระบบบัญชีสำหรับการขายและควบคุมลูกหนี้
3. ระบบบัญชีสำหรับการคำนวณต้นทุนในการผลิต
4. ระบบบัญชีสำหรับเงินสดรับ
5. ระบบบัญชีสำหรับเงินสดจ่าย

4. เตรียมเอกสารและสมุดบัญชี

ผู้ประกอบการควรจัดเตรียมเอกสารและสมุดบัญชีที่จำเป็นในการดำเนินธุรกิจ เช่นใบเสร็จรับเงิน สำหรับรายการรับเงิน ใบส่งสินค้า/ ใบแจ้งหนี้ สำหรับรายการขายสินค้าเป็นเงินเชื่อ/การเรียกเก็บเงินจากลูกหนี้เมื่อถึงกำหนดชำระ ใบสำคัญจ่าย สำหรับรายการจ่ายเงิน สมุดเงินสด สำหรับการบันทึกรายการรับจ่ายเงิน สมุดรายวันซื้อ สำหรับรายการซื้อสินค้าเป็นเงินเชื่อ สมุดรายวันขาย สำหรับรายการขายสินค้าเป็นเงินเชื่อ และต้องสามารถให้ข้อมูลแก่ผู้ทำบัญชีว่า ณ วันที่เริ่มทำบัญชีว่ากิจการมีสินทรัพย์ หนี้สิน และทุนเป็นมูลค่าเท่าใด เพื่อจะได้เริ่มต้นเปิดบัญชีและสามารถบันทึกรายการบัญชีอย่างถูกต้อง ในปัจจุบันบางกิจการมีการนำโปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชีมาใช้ จึงสามารถอำนวยความสะดวกแก่ผู้จัดทำบัญชีให้สามารถบันทึกบัญชีได้อย่างรวดเร็วขึ้น

5. เตรียมข้อมูลเพื่อจัดทำบัญชี

ก่อนเริ่มทำบัญชี ผู้ประกอบการต้องทราบว่ากิจการมีสินทรัพย์ หนี้สิน และทุนเป็นจำนวนเท่าใด (ในกรณีที่เปิดกิจการและดำเนินงานมาแล้ว) หรือหากเริ่มต้นประกอบกิจการใหม่ท่านต้องทราบเช่นกันว่าท่านจะลงทุนเท่าใด หากเงินส่วนตัวไม่พอจะต้องกู้ยืมเงินหรือไม่ เพราะฉะนั้นสิ่งที่ท่านต้องทำในขั้นตอนแรกก่อนเริ่มทำบัญชี คือสำรวจสินทรัพย์ และ หนี้สิน ที่เป็นของกิจการโดยแยกต่างหากจากที่เป็นส่วนตัวและส่วนของเจ้าของ

6. จัดทำผังบัญชี

ผู้ประกอบการควรให้แนวคิดในการกำหนดชื่อบัญชีที่จำเป็นและรหัสบัญชี หรือที่รวมเรียกว่า "ผังบัญชี" โดยรวบรวมรายการสินทรัพย์ หนี้สิน ทุน รายได้ และค่าใช้จ่ายที่สำรวจได้ข้างต้น มาเรียบเรียงและกำหนดเป็นชื่อบัญชีเพื่อใช้ในการบันทึกบัญชีต่อการเริ่มต้นทำบัญชี (สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย, 2546, หน้า 16)

ประโยชน์ของการบัญชี

เมื่อมีการจัดทำบัญชีแล้ว กิจการก็จะได้รับประโยชน์จากรายงานทางการการบัญชีในด้านต่าง ๆ คือ

1. บัญชีทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการควบคุมดูแลทรัพย์สิน เช่น บัญชีแสดงยอดเงินสดคงเหลือย่อมเป็นการบังคับให้ผู้รักษาเงินสดต้องรับผิดชอบในยอดเงินสดให้ตรงกับที่ปรากฏตามบัญชี
2. การบัญชีเป็นวิธีการเก็บรวบรวมสถิติอย่างหนึ่ง ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ผู้บริหาร ในการควบคุมให้การดำเนินงานเป็นไปโดยมีประสิทธิภาพ
3. ช่วยป้องกันความผิดพลาดในการทำงาน เช่นไม่หลงลืมจ่ายค่าใช้จ่ายซ้ำ และใช้ตรวจสอบความถูกต้องได้ในภายหลัง
4. ช่วยคำนวณผลกำไรขาดทุนของกิจการสำหรับระยะเวลาหนึ่ง รวมทั้งยังช่วยแสดงฐานะของกิจการในขณะใดขณะหนึ่งด้วย

บทสรุป

การที่ผู้ประกอบการมีความเข้าใจแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการบัญชี รู้ว่าควรปฏิบัติเกี่ยวกับการบัญชีก่อนเริ่มประกอบธุรกิจอย่างไรบ้าง ตลอดจนมีความรู้พื้นฐานและความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางบัญชี รวมทั้งมีความรู้ความเข้าใจเรื่ององค์ประกอบของงบการเงินเป็นพื้นฐานหลักด้วยก็จะทำให้การดำเนินกิจการประสบผลสำเร็จในแง่ของระบบการบริหารการเงินของกิจการ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่กิจการ ซึ่งจะส่งผลให้กิจการประสบความสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้ได้

เอกสารอ้างอิง

นุชจรี พิเชษฐกุล. (2549). **รายงานการเงิน**. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ต้นแบบระบบบัญชีสำหรับธุรกิจขนาดย่อมที่เป็นบุคคลธรรมดาประเภทธุรกิจการค้า (ซื้อมา-ขายไป). (2549).

วารสารนักบัญชี. 2(49), น. 16.

สมาคมนักบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย. (2546). **ศัพท์บัญชี พี. เอ. ลีฟวิง**. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.